

ГИЁХВАНДЛИК ВОСИТАЛАРИ ВА ПСИХОТРОП МОДДАЛАРНИНГ НОКОНУНИЙ АЙЛАНМАСИГА ОИД ЖИНОЯТЛАРГА ҚАРШИ ҚУРАШИШДА РИВОЖЛАНГАН МАМЛАКАТЛАР ТАЖРИБАСИДАН ФОЙДАЛАНИШ

Ички ишлар Вазирлиги Академияси 319-гуруҳ курсанти

Абдуллаев Рустам Тулқинович

Илмий раҳбар: Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси

фаолияти кафедра бошлиғи

Подполковник С.С.Шарипов

Аннотация: Ушбу мақолада гиёхвандлик воситалари ва психотроп моддаларнинг ноқонуний айланмасига оид жиноятларнинг олдини олиш, уларга қарши қураш ҳамда барҳам бериш жараёнида ривожланган мамлакатлар тажрибасидан фойдаланган ҳолда бугунги кунда гиёхвандлик воситалари ва психотроп моддаларига қарши қурашда содир этилаётган жиноятларнинг олдини олиш борасида самарали алгоритм ишлаб чиқиш, гиёхвандлик воситалари ва психотроп моддаларнинг ноқонуний айланмасига қарши қурашда эътибор берилиши лозим бўлган жиҳатлар шунингдек, ушбу турдаги жиноятларни камайтириш чоралари тўғрисида маълумотлар ёритилган.

Калит сўзлар: жиноят, гиёхвандлик воситалари, психотроп моддалар, контрабанда, маълумотлар, алгоритм, хориж тажрибаси,

Гиёхвандлик бугунги кунда дунё ҳамжамиятининг долзарб муаммосига айланди. Турли соҳа мутахассислари ушбу муаммо буйича иш олиб бормоқдалар. Гиёхвандлик юзасидан маҳаллий ва халқаро ташкилотларнинг барчаси инсониятни бу ҳатарли балодан сақлаб қолиш ташвишида. Дарҳақиқат, бугунги кунда гиёхвандликка қарши қурашиш ҳар бир инсон инсоният келажаги учун, миллатлар истиқболи учун, кишилар саломатлиги ва умуман ер юзида яхшилик ҳукм суриши учун қайғураётган кишилар дунё бу масалада ҳалокат жари томон одимлаб кетаётгани ҳақида уз ташвишларини баён қилмоқдалар. Кунданкунга кўплаб кишилар, ёшлар, аёллар ва болалар гиёхвандликнинг ҳалокат турига илинишмоқда. Гиёхвандликнинг кишилар соғлигига, оилаларга, иқтисодга, одоб-ахлоққа, умуман, инсон ҳаётининг барча соҳаларига солаётган таҳдиди соат сайин ортиб бормоқда.

Ҳозирги кунда давлатимизнинг ривожланиш жараёнида, демократик, ҳуқуқий давлатни барпо этиш даврида ҳар бир фуқароларимизнинг ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлаш асосий қомусимиз бўлган Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси, қонун ва қонуности меъёрий - ҳуқуқий ҳужжатлари жумладан 2021 йил 26 мартдаги “Жамоат ҳавфсизлигини таъминлаш ва жинойтчиликка қарши курашиш соҳасида ички ишлар органлари фаолиятини сифат жиҳатдан янги босқичга кўтариш чоратадбирлари тўғрисидаги” ПФ-6196-сон фармонга мувофиқ, “Ички ишлар органларининг жамоат ҳавфсизлигини таъминлаш ва жинойтчиликка қарши курашиш соҳасидаги фаолиятини янада такомиллаштириш буйича қушимча ташкилий чора-тадбирлар тўғрисидаги” 2021 йил 2 апрел куни қабул қилинган **5050**-сонли президент қарори ва бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар билан ҳимоя қилинмоқда. Жумладан сўнги йилларда мамлакатимизда амалга оширилаётган ислоҳотлар негизида, Юртбошимиз Шавкат Мирзиёев Миромонович томонидан 2021 йил 29 ноябрда қабул қилинган “Жамоат ҳавфсизлиги концепциясини тасдиқлаш ва уни амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида” 27-сон фармони ва бошқа нормативҳуқуқий ҳужжатлар ётади.

Ўзбекистонда жамият ижтимоий ҳаётининг турли соҳаларида улкан ижобий ўзгаришлар, ислоҳотлар амалга оширилмоқда. Жумладан Президентимиз Мирзиёев Шавкат Миромонович томонидан 2022-2026 йилларга мўлжалланган янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисидаги фармони ҳам мамлакатимиз истиқболини белгилаб берди. Президентимиз Шавкат Мирзиёев Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганлигининг 28 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги маърузасида¹ «Бугунги тез узгараётган дунё инсоният олдида, ёшлар олдида янги-янги, буюк имкониятлар очмоқда. Шу билан бирга, уларни илгари қурилмаган турли ёвуз ҳавф-ҳатарларга ҳам дучор қилмоқда. Ғаразли кучлар содда, ғур болаларни уз ота-онасига, уз юртига қарши қайраб, уларнинг ҳаётига, умрига зомин булмоқда. Бундай кескин ва таҳликали шароитда биз ота-оналар, устоз-мураббийлар, жамоатчилик, маҳалла-қуй бу масалада ҳушёрлик ва огоҳликни янада оширишимиз керак» деб таъкидлаб утган эдилар.

Бугунги кунда гиёхвандлик воситалари ва психотроп моддаларнинг ноқонуний айланмаси билан боғлиқ бўлган жиноятларнинг олди-сотдиси билан шуғулланувчи шахслар ўз жиноятларини интернет орқали содир этиб ўз жиноий услубларини ва махоратини ошириб бормоқдалар. Бундан ҳам ташвишланарлиси, гиёхвандликка ружу қўйган шахсларнинг катта қисмини ёшлар ташкил этиши ачинарли ҳолдир. Дунёда ноқонуний гиёхванд моддаларнинг бир йиллик олди-сотдиси беш юз миллиард АКШ долларидан кўпроққа баҳоланмоқда. Гиёхванд моддалар савдоси билан шуғулланувчи шахсларнинг террористик ташкилотлар билан ҳамкорлик қилишлари, қурол-яроғ сотиб олиш учун гиёхванд моддалардан фойдаланишлари Якин Шарқ ва Осиё мамлакатларида ижтимоий-сиёсий муаммоларни келтириб чиқармоқда. Шундай қилиб гиёхванд моддалар савдоси миллий давлатларнинг ижтимоий, сиёсий, ва иқтисодий барқарорлигига таъсир килади. Гиёхванд моддаларнинг асосий қурбонлари гиёхвандлик тузоғига тушиб қолган ва уларга қарам бўлиб қолган ёшлардир.

Энг йирик гиёхванд моддалар савдогарлари энди гиёхванд моддалар билан ўзлари шуғулланмасдан ва кўп ҳолларда сунъий йўлдош алоқалари орқали, ёки қонун уларга тегиши мумкин бўлмаган мамлакатларда туриб, ўзларининг барча фаолиятларини бошқариши ва молиялаштириши мумкин. Божхона органлари томонидан тез-тез гиёхванд моддаларнинг ноқонуний контрабандаси аниқланиб уларнинг олиб қўйилиши гиёхванд моддалари оқимининг кучайиши демакдир. Келинг бу борада халқаро ривожланган давлатларнинг гиёхвандликка қарши курашиши борасидаги тажрибалари билан танишиб чиқайлик.

АҚШнинг гиёхвандликка қарши қаратилган ишлари дастлаб 1986-йилда Конгресс “Гиёхванд моддаларни назорат қилиш тўғрисида” қонун қабул қилди. Бунда ушбу турдаги жиноятлар учун минимал қамоқ жазоси белгиланди. Гиёхванд экинларни алмаштириш учун муқобил ривожланиш соҳасида қишлоқ хўжаликларини қўллаб-қувватлади. Биринчи навбатда даромадли экинларнинг барқарор бозорларини ташкил этиш орқали даромад олишнинг ҳуқуқий имкониятлари таъминланди. Гиёхвандликка қарши курашишни Америка халқининг тақдирига дахлдор масала деб эълон қилинди. Гиёхвандликка қарши курашни асосий сиёсий йўналиши сифатида норматив ҳуқуқий ҳужжатлар қабул қилинди.

Россия Федерациясида эса ҳуқуқ манбалари тизими гиёхванд моддалар савдоси соҳасини тартибга солиди, Россия Федерацияси Конституциясини,

федерал конституциявий қонунларни, халқаро ҳуқуқий ҳужжатлар, федерал қонунлар, Россия Федерацияси Президентининг фармонлари, Россия Федерацияси Ҳукуматининг қарорлари, шунингдек бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар, Россия Федерацияси Конституциявий ва Олий судларининг қарорлари. Ушбу соҳадаги меъёрларнинг асосий манбаи Россия Федерацияси Конституцияси, унинг қоидалари олий юридик кучга эга ва гиёҳванд моддалар савдосини тартибга солувчи бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ташкил этади.

Шу билан бирга, Россия қонунчилигида ташкил этиш назарда тутилмаган шу жумладан ноқонуний ҳатти-ҳаракатлар учун жиноий жавобгарлик Россия Федерацияси Жиноят кодексидаги тегишли нормасида уз аксини топкан. Россия Федерацияси ҳукуматининг қарорлари ҳам гиёҳванд моддалар савдосини тартибга солувчи бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатларнинг таркибий қисми ҳисобланади.

Хулоса: Бугунги кунга келиб гиёҳвандлик билан боғлиқ ҳуқуқбузарликларнинг келиб чиқишининг асосий сабабларидан бири ота-она назоратининг сустлиги ва жамоатчиликнинг бепарволиги ва қўни қушнилари кўриб кўрмаганликка олиб юришларидир. Гиёҳвандлик билан боғлиқ ҳуқуқбузарликларнинг содир этилишида сабаб ва шароитлардан бири, ушбу ҳуқуқбузарликнинг содир этилишига имкониятнинг кенглигидир.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодекси. Расмий нашр-Т., Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги. 2008.-384 б. 9.
2. Ўзбекистон Республикасининг 1999 йил 19 августда қабул қилинган “Гиёҳвандлик воситалари ва психотроп моддалар тўғрисида”ги қонуни
3. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2000 йил 31 июлдаги “Гиёҳвандлик воситалари, психотроп моддалар ва прекурсорларни Ўзбекистон Республикаси ҳудуди орқали олиб кириш, олиб чиқиш ва транзит тарзда ўтказиш тўғрисида” ги 293-сонли Қарори.